

Ervaringen met Bergeenden

door W.K.Kraak

In het Gooi en in het Utrechtse blijft Tadorna tadorna een boeiende verschijning. Je raakt niet uitgekeken op deze vogels met hun heldere kleuren en hun karakteristiek gedrag. En dat alles in een voor waarnemingen merkwaardig gunstige omgeving. Bovendien hoe vaker je kijkt en hoe meer tijd je aan observaties besteedt des te meer dingen zie je die je de moeite waard vindt om ze even te noteren.

Graag geef ik hier een paar voorbeelden.

Dinsdag 28 april 1981, Laarder Wasmeer:

Verspreid 18 Bergeenden op de achterplas, de meeste wel paarsgewijs bij elkaar. Alleen 2 ♂♂ blijven gedurende de waarnemingstijd solitair, zonder partner. Waarschijnlijk heeft ieder paar hier een eigen voedselterritorium. De vogels zijn rustig bezig met voedsel zoeken zonder elkaar te hinderen. Aan de oever doen ze dat pootje badend. Ze staan in het ondiepe water en dompelen alleen de kop onder. Ligt het slik iets dieper dan gaan ze zwemmen. De zwemmende vogels buigen de hals en brengen de kop onder water óf, wanneer ze verder moeten reiken, ze gaan grondelen, d.w.z. het hele lichaam staat vertikaal, alleen het achterlijf steekt recht omhoog boven de waterspiegel.

Af en toe vertonen de Bergeenden een tussenfase tussen grondelen en zwemmend kop en hals onderdompelen: ze drukken de staart plat op het water. Dit geeft ze van opzij gezien een eigenaardig profiel. Is dat een houding om het zwaartepunt iets te verplaatsen en met meer gestrekte hals verder te kunnen reiken?

Maandag 15 juni 1981, Hilversum, vijver tussen Liebergerweg en Minckelersstraat ten westen van Anna's Hoeve:

Een Bergeend (adult ♂) zwemt "doelloos" rond, in een houding alsof hij een voedselterritorium beschermt. Uit de verte klinkt "ak-ak-ak", het geluid van een vrouwtje dat komt aanvliegen. Het mannetje reageert dadelijk met "psieuw-psieuw". Het angekondigde wijfje strijkt neer op het water bij het mannetje en begroet hem met geluid en gebaar. Het geluid klinkt als "waarrk", de houding gaat als volgt: hals uitgestrekt laag boven water, de kop schuin omhoog naar het mannetje gericht. Dit gebaar wordt ook in de balts gebruikt, gecombineerd met een herhaald "waarrk". Maar dan werkt het als ophitsen van een mannetje tegen andere mannetjes. Hierna laten de vogels geen geluid meer horen. Ze zwemmen en waden naar de kant. Het wijfje zoekt ijverig voedsel staande in het ondiepe water, het mannetje staat er rustig bij te pronken. Je zou zeggen hij houdt de wacht.

Ik neem aan dat het vrouwtje het broeden heeft onderbroken en haar echtgenoot heeft opgezocht in het eigen voedselterritorium.

Op een ander gedeelte van deze overzichtelijke vijver zwemt een paartje Bergeend. Het vrouwtje houdt bij het zwemmen voortdurend de staart plat op het water gedrukt. De vleugelpunten blijven in de normale stand, vandaar komt het dat ze nu - los van de staart - extra lijken uit te steken buiten de contouren van het lichaam. Let wel, ze is niet bezig met voedsel zoeken, kop en hals blijven in de gewone zwemhouding. Dit gedrag vertoont het mannetje nooit. Het wijfje geeft met haar neergedrukte staart een signaal aan pas uitgekomen jongen (wellicht enige dagen lang) zodra het gezin het water bereikt heeft. De abnormale zwemhouding wil zoveel zeggen als "volg

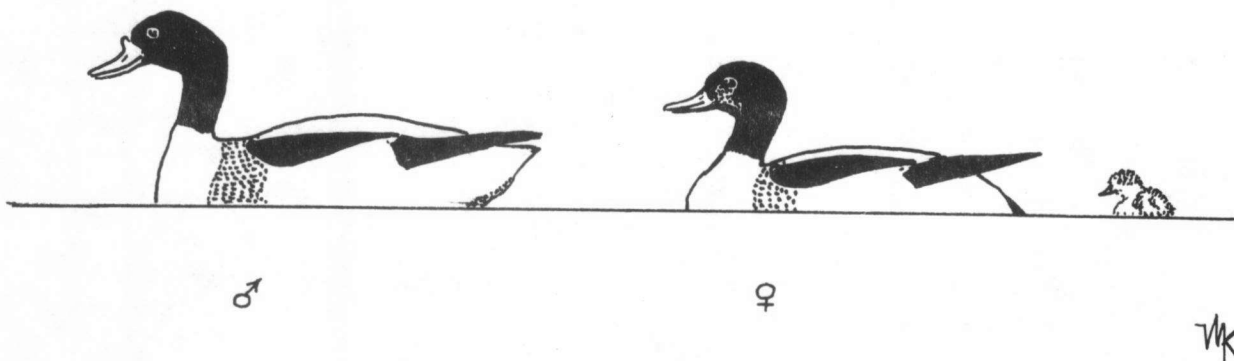
mij in mijn kielzog". Ik kijk er lange tijd naar, maar hoe ik ook uitkijk, er komen geen pulli achter haar aan. De woerd houdt haar trouw gezelschap. Hij is groter van stuk en houdt zijn hals meer rechtop. Hebben zij hun donsjongen al verloren? Kan zij het instinctieve gebaar niet voortijdig opgeven al komt er geen respons?

Om de situatie beter te kunnen beoordelen ga ik naar de kop van de vijver, vanwaar het hele watervlak ineens is te overzien inclusief de rietkragen langs de zijden. In de verte is een paartje Kuifeend actief. Beide vogels duiken ijverig evenals een aantal kleine donsjongen. Dat zijn er minstens vier (tellen is moeilijk, je weet nooit of ze wel ooit allemaal gelijktijdig boven zijn). Het ouderpaar met jongen blijft goed bij elkaar ondanks frekvent (maar meestal kort) duiken.

En nu de verrassing: met de kijker (8X) haal ik het troepje mooi dichtbij -- het zijn stuk voor stuk Bergeendpulli! Men kan ze niet verwarren met donsjongen van de Kuifeend, die immers van boven vrijwel egaal donkerbruin zijn. Zijn dit de verloren jongen van het paartje Bergeend? Zijn ze verkeerd aangesloten?

Donderdag 18 juni 1981, Hilversum; zelfde vijver als maandag 15.06.

Geen Kuifeenden meer gezien, geen donsjongen, evenmin het kinderloze ouderpaar. Wel tref ik de Bergeendman, bewaker van zijn voedselterritorium, op zijn vaste stek, de zelfde hoek van de vijver als drie dagen eerder. Helaas ik heb geen tijd ter beschikking om te wachten of zijn vrouwtje weer een broedpauze zal benutten om hier in gezelschap van haar echtgenoot haar honger te stillen.

Mededeling:

L.F.Rynja heeft twee boekjes samengesteld:

- Lijst van Fryske en âld Fryske fugelnammûn,
dit ± 60 pagina's tellende boekje zal ongeveer f 10,- kosten.
- Nederlandse en oud-Hollandse vogelnamen,
dit ± 100 pagina's tellende boekje zal ongeveer f 15,- kosten.

Belangstellenden voor bovenstaande boekjes kunnen zich in verbinding stellen met: L.F. Rynja, Salamander 22, 1275 BN Huizen, Tel. 02152-50302.